

У встановлений термін, компетентними особами здійснюються спеціальні освітні заходи з ідентифікації обдарованості (тестування), за допомогою яких виявляється сфера обдарованості (інтелектуальна, академічна, творча, лідерська, мистецька тощо) і конкретний напрям обдарованості (з певного навчального предмету). За результатами обдарованості, компетентний орган складає висновки на кожного учня з обґрунтуванням того чи іншого рішення. Наступним кроком є формування рейтингів серед учнів, за якими визначаються ті, хто може навчатися за спеціалізованими освітніми програмами на безоплатній або платній основі. Після отримання згоди батьків щодо навчання їх дитини за спеціалізованою освітньою програмою – директором навчального закладу (чи ідентифікаційною радою) видається відповідний наказ про зарахування.

Використані літературні джерела

1. The Education Act on Special Education [Текст] / Ontario, Canada // [електронний ресурс]: www.e-laws.gov.on.ca.
2. Special Education Programs and Services: Ontario Regulation 306, Canada, from April 8, 2005 // [електронний ресурс]: <http://www.e-laws.gov.on.ca>.
3. Louisiana state, Regulations for Implementation of the Children with Exceptionalities Act (R.S. 17:1941 et seq.), Bulletin 1706, Subpart B - Regulations for Gifted/Talented Students // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wprd.doa.louisiana.gov>.
4. Regulations for Gifted Education, Georgia state, USA // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gadoe.org>.
5. Закон України “Про загальну середню освіту” // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999. – № 28. – С. 230.
6. Former U. S. Commissioner of Education Sidney P. Marland, Report to Congress august 1971 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cec.sped.org/>.

Bibliography

1. The Education Act on Special Education [Text] / Ontario, Canada // [electronic resource]: www.e-laws.gov.on.ca.
2. Special Education Programs and Services: Ontario Regulation 306, Canada, from April 8, 2005 // [electronic resource]: <http://www.e-laws.gov.on.ca>.
3. Louisiana state, Regulations for Implementation of the Children with Exceptionalities Act (R.S. 17:1941 et seq.), Bulletin 1706, Subpart B - Regulations for Gifted/Talented Students // [electronic resource]. – Access mode: <http://www.wprd.doa.louisiana.gov>.
4. Regulations for Gifted Education, Georgia state, USA // [electronic resource]. – Access mode: <http://www.gadoe.org>.
5. Zakon Ukrayiny “Pro zahalnu serednyu osvitu” // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 1999. – № 28. – С. 230.
6. Former U. S. Commissioner of Education Sidney P. Marland, Report to Congress august 1971 // [electronic resource]. – Режим доступу: <http://www.cec.sped.org/>.

Віра Кошіль,
м. Київ, Україна

УДК 005.552.3:347.637

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НЕДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ СФЕРИ ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Обоснованы подходы к использованию социальных технологий в управлении организационно-педагогической деятельностью негосударственных учреждений сферы защиты детей и молодёжи. С научных позиций раскрыты задачи управления организационно-педагогической деятельностью негосударственных учреждений сферы защиты детей и молодёжи с использованием социальных технологий, определена их

специфика. На основе технологического подхода уточнено понятие «управление организационно-педагогической деятельностью в сфере социальной защиты детей и молодежи». Проанализированы виды, формы, способы и методы использования современных социальных технологий в управлении организационно-педагогической деятельностью негосударственных учреждений сферы защиты детей и молодежи. Представлены характеристики социальных технологий в управлении негосударственными учреждениями.

Ключевые слова: управление организационно-педагогической деятельностью в сфере социальной защиты детей и молодежи, технологизация, социальные технологии, принципы социальных технологий, процедура использования социальной технологии.

Approaches for applying social technologies in management of organizational and pedagogical activities of non-governmental institutions in the field of child and youth protection are justified. Tasks for management of organizational and pedagogical activities of non-governmental institutions in the field of child and youth protection using social technologies are disclosed from scientific positions, its features are defined. On the basis of the technological approach the concept "management of organizational and pedagogical activities in the field of social protection of children and youth" is clarified. Types, forms, methods of applying modern social technologies in the management of organizational and pedagogical activities of non-governmental institutions in the field of protection of children and youth were analyzed. Characteristics of social technologies in the management of non-governmental institutions are presented.

Key words: management of organizational and pedagogical activities in the field of social protection of children and youth, technologization, social technologies, principles of social technologies, procedure of applying social technology.

В умовах глобальних соціальних змін виникає необхідність використання інноваційного методу засвоєння соціального простору – його технологізації, що містить важливий інтелектуальний та практичний ресурс. Особливість цього методу полягає в тому, що він дозволяє не лише досліджувати та передбачати різні зміни у соціальній сфері, але й активно впливати на практичну діяльність недержавних установ, отримувати ефективний прогнозований соціальний результат. В управлінні соціальними установами головними складовими змісту технологізації є: розмежування управлінського процесу на внутрішні етапи, фази; координація зусиль підрозділів; визначення поетапності дій; визначення алгоритму виконання технологічних операцій; корекція дій залежно від змін у цьому процесі.

Нами враховано тлумачення поняття «соціальні технології» вітчизняними вченими В. Барабашем, Р. Вайнолою, А. Капською, О. Свідимим, І. Смагіним та ін. як сукупності заходів, методів та впливів, що застосовуються соціальними службами, недержавними закладами та установами соціального обслуговування для досягнення поставлених цілей у процесі здійснення соціальної діяльності, розв'язання різноманітних соціальних проблем, забезпечення ефективності реалізації завдань соціального захисту вразливих категорій населення [9].

На основі вивчення проблеми соціального захисту дітей та молоді та враховуючи специфіку технологізації соціальних процесів, відзначимо, що використання соціальних технологій у цій сфері є актуальним, вимагає теоретичного обґрунтування й практичної реалізації.

Отже, мета нашої статті полягає в обґрунтуванні підходів до визначення сутності соціальних технологій, виявленні їх специфічних характеристик у сфері соціального захисту дітей та молоді, розкритті видів, форм, способів, методів і процедур використання в управлінні організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ.

У процесі дослідження нами виокремлено два підходи щодо використання соціальних технологій у сфері соціального захисту дітей та молоді. Перший – сприяє забезпеченню організаційно-педагогічної діяльності недержавної установи, другий – забезпечує управлінський аспект цієї діяльності на основі обраних технологій [2; 4; 10].

Також враховано, що ці технології пов'язані між собою, але, разом з тим, є відносно автономними, специфічними за призначенням та функціональним змістом діяльності установи відповідно до завдань і основних об'єктів управління – дітей та молоді.

Серед більш конструктивних видів соціальних технологій, що відповідають зазначеним вимогам у сфері соціального захисту дітей та молоді, можна виділити такі: допомога дітям-

сиротам та дітям, позбавлених батьківського піклування; організація доставки продуктів кризовим сім'ям; допомога у придбанні медикаментів, товарів першої необхідності; організація соціально-побутових послуг; надання тимчасового житла випускникам шкіл-інтернатів та сім'ям переселенців з дітьми для їх соціальної адаптації у нових життєвих умовах; надання соціально-педагогічних, психологічних, консультаційних послуг кризовим категоріям сімей, дітей та молоді; юридичне консультування з питань захисту їх прав [7].

Створення і використання таких технологій, з одного боку, має давати визначену гарантію оптимізації, раціоналізації, передбачуваності і змодельованості управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавної установи, з іншого – сприяти не лише розв'язанню соціальних проблем, а й їх попередженню, враховуючи завдання та зміст діяльності установи щодо захисту більш вразливих категорій населення – кризових сімей, дітей та молоді.

Разом з тим, актуальність та доцільність розробки й застосування соціальних технологій в управлінні організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді пов'язана з тим, що у складних соціально-економічних умовах розвитку держави окремі діти або соціальні групи дітей та молоді постійно опиняються в проблемних ситуаціях, що потребують втручання та прийняття нестандартних рішень.

Виходячи з цього, по-перше, необхідно вміти розпізнати проблему, дослідивши її певними, конкретними методами, за допомогою яких можна вчасно й правильно поставити проблему. До числа методів правильної постановки соціальних проблем у сфері соціального захисту дітей та молоді можна віднести методи функціональних зіставлень, логічних припущень, проблемного моделювання. Методами своєчасної постановки проблем є методи послідовної редуції, «основного ланцюга». По-друге, необхідно володіти методами розв'язання нестандартних ситуацій, адже останнім часом економічні, соціальні, правові програми як на глобальному, так і на локальному рівнях, були налаштовані переважно на стандартні ситуації й позбавлені механізму їх переключення, адаптації до нестандартних умов. У сучасному суспільстві, на жаль, існують кризові конфліктні ситуації, що вимагає застосування технології розв'язання нестандартних ситуацій в управлінській діяльності.

У зазначеному аспекті використання соціальних технологій в управлінні організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ дає змогу розв'язувати такі завдання:

- визначити перелік необхідних технологічних операцій, що забезпечують регулювання станів організаційно-педагогічного процесу;
- забезпечити стандартизацію управління організаційно-педагогічною діяльністю установи внаслідок скорочення кількості операцій, знаходження оптимальних форм об'єднання дій виконавців; скорочення часу на виконання завдань, цілей;
- розробити систему інформаційного забезпечення процесу реалізації конкретної соціальної технології, використовуючи різні способи збирання, обробки та аналізу управлінської інформації;
- допомогти педагогічним працівникам зрозуміти сутність завдання, виміряти алгоритм відповідних дій та забезпечити сталість організаційно-педагогічного процесу;
- визначити ступінь впливу соціальних технологій на організаційно-педагогічну діяльність з метою забезпечення інтересів і потреб дітей та молоді, які тимчасово перебувають в установі;
- сконцентрувати накопичений в установі управлінський досвід [5; 8].

Враховуючи зазначене, управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді необхідно розглядати як *процес реалізації специфічних за призначенням та функціональним змістом соціальних технологій для досягнення поставлених цілей.*

Їх використання в управлінні організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді передбачає:

- поділ організаційно-педагогічного процесу на внутрішні взаємопов'язані етапи, фази, операції;

- поетапну координацію управлінських дій, спрямовану на досягнення визначеного результату діяльності недержавної установи;
- однозначність виконання включених у технологію управлінських процедур та операцій.

На практиці управління організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді здійснюється на основі використання сучасних соціальних технологій через такі форми: програми, що містять управлінські процедури та операції (як способи здійснення організаційно-педагогічної діяльності); організаційно-педагогічну діяльність, побудовану за структурою та змістом у відповідності з такими програмами.

На основі аналізу літературних джерел, вивчення способів та методів використання соціальних технологій у сфері соціального захисту й вивчення накопиченого вітчизняного і зарубіжного досвіду нами виокремлено такі соціальні технології: *соціальна діагностика; соціальне обслуговування; соціальна профілактика; соціальна реабілітація; соціальна адаптація; соціальне консультування; соціальна допомога; соціальна терапія* [1; 3; 6].

Коротко проаналізуємо їх зміст та розглянемо основні характеристики, що частіше використовуються в управлінні організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ сфери захисту дітей та молоді.

Соціальна діагностика: розглядається як виявлення, окреслення та вивчення причинно-наслідкових зв'язків та взаємовідносин, що спричиняють комплекс соціальних проблем різного рівня. Містить такі стадії: осмислення; розробки альтернативних цілей; пошуку способів та засобів переведення об'єкту управління в новий особистісний чи соціальний стан. Їх послідовна реалізація в управлінні дозволяє виявити ті проблеми та ускладнення, що перешкоджають повноцінному соціальному й особистісному функціонуванню особистості, соціальної групи чи установи в цілому, а також встановити основні причини виникнення, існування та загострення цих проблем.

Соціальне обслуговування: це система соціальних заходів, що передбачає сприяння, підтримку і послуги, що надають соціальні служби окремим особам чи групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їх соціального статусу та повноцінної життєдіяльності. Його функціональна особливість в управлінні організаційно-педагогічною діяльністю недержавної установи забезпечується наданням соціально-побутових, соціально-медичних, психолого-педагогічних, соціально-правових послуг і матеріальної допомоги, проведення соціальної адаптації та реабілітації дітей та молоді, що перебувають у важкій життєвій ситуації.

Соціальна профілактика: визначається як свідомо, цілеспрямована, соціально-організована діяльність щодо запобігання можливих соціальних, правових, психологічних, педагогічних та інших проблем різних об'єктів профілактики – вікових груп (дітей, підлітків); груп молоді соціального ризику, соціально невлаштованих осіб (бездомних, безробітних, біженців); осіб, що знаходяться з тих чи інших причин в залежності від держави (вихованців будинків-інтернатів, притулків і дитячих будинків, мешканців соціальних гуртожитків). Тому, в управлінській діяльності профілактика посідає важливе місце. Адже вона відображає складність та різноманітність організаційно-педагогічної та соціально-психологічної діяльності недержавної установи на різних етапах її функціонування й перетворення.

Соціальна реабілітація: розглядається як комплекс заходів, спрямованих на відновлення зруйнованих чи втрачених через певні причини суспільних зв'язків і відносин, соціально й особистісно значущих якостей, ціннісних орієнтацій та можливостей об'єкта управління. З цієї точки зору – це усвідомлений, цілеспрямований, внутрішньо організований управлінський процес, що обумовлює необхідність здійснення в недержавній установі соціально-реабілітаційних заходів відповідно до цілей та інтересів об'єкта, надаючи йому активної життєдіяльності, певного рівня соціальної стабільності, можливих перспектив набуття нового статусу в соціумі.

Соціальна адаптація: характеризується як процес взаємного впливу соціального середовища та об'єкта управління. Важливими елементами цього процесу є узгодження самооцінок,

прагнень та можливостей об'єкта з реаліями соціального середовища; мобілізація адаптаційних ресурсів об'єкта; вироблення й реалізація конкретної моделі поведінки та діяльності; інтеграція об'єкта в нові системи соціальних відносин. З практичної точки зору використання технології соціальної адаптації дітей та молоді, які опинились у складних життєвих обставинах, вимагає від керівництва недержавної установи розроблення системи заходів з визначеними параметрами управлінських дій, сукупності операцій, форм та видів організаційно-педагогічної діяльності.

Соціальне консультування: це технологія надання кваліфікованої соціальної допомоги дітям та молоді, які знаходяться в складних життєвих ситуаціях, шляхом цілеспрямованого інформаційного впливу з метою їхньої соціалізації, поновлення й оптимізації соціальних функцій, вироблення соціальних норм спілкування. Основою такої технології є консультація, як оптимальна форма взаємодії між двома або декількома особами, у ході якої консультант-спеціаліст передає необхідні знання і відповідну інформацію клієнту або групі клієнтів. У недержавній установі здебільшого консультації фахівців (психотерапевтичні, педагогічні, організаційні, інформаційні) надаються підліткам та молодим людям з метою здійснення їх підтримки щодо прийняття правильного рішення та розв'язання назрілої соціальної проблеми.

Соціальна допомога: розглядається в контексті означеної проблеми як система управлінських заходів керівництва недержавної установи, спрямованих на задоволення їх повсякденних особистих потреб; полегшення матеріального стану через надання на безоплатній основі продуктів харчування, меблів, одягу, побутової техніки; відновлення їх соціального статусу; пристосування до умов нормальної життєдіяльності, забезпечення правового захисту їх існування і розвитку. Необхідно зазначити, що реалізація цієї технології має здійснюватися за певними критеріями, контролюватися центральними та місцевими органами виконавчої влади, на основі формування державної політики у сферах соціального захисту населення, враховуючи дітей та молодь.

Соціальна терапія: у дослідженні ця технологія розглядається як комплекс рішень, процедур, заходів та дій, що використовуються керівництвом для розв'язання соціальних проблем дітей та молоді, які перебувають у недержавній установі. Ця технологія містить: соціальне лікування, що передбачає надання об'єктам управління необхідної підтримки та допомоги у розв'язанні їх проблем; соціальний захист, спрямований на відстоювання інтересів об'єктів, роз'яснення їх потреб структурам та керівникам, від яких залежить їх соціальний добробут; соціальний розвиток, що сприяє виявленню прихованих чи нереалізованих можливостей та здібностей об'єктів з метою подальшої оптимізації їх життєдіяльності.

Виходячи з вищезазначеного, використання соціальних технологій в управлінні недержавною установою, на нашу думку, дає можливість: визначити реальний стан організаційно-педагогічної діяльності; проаналізувати використані технології і визначити чинники, що впливають на зміни в управлінні; виявити провідні тенденції розвитку соціальних відносин між суб'єктом та об'єктом управління; знайти оптимальні шляхи їх регулювання з метою підвищення рівня організаційно-педагогічної діяльності; обґрунтувати плани, управлінські рішення, оцінити їх результати відповідно до мети й логіки процесу перетворення соціального об'єкту управління – дітей та молоді.

На цій підставі можна стверджувати, що перевагою використання соціальних технологій в управлінні діяльністю недержавних установ має бути гарантований соціальний ефект. Адже соціальні технології, на відміну від рекомендацій, пропозицій і звітів, не тільки підказують ефективні шляхи розв'язання управлінських та організаційно-педагогічних проблем, але й досліджують процес їх розв'язання: від діагностики до оцінки ефективності впровадження обраних технологій, опрацювання кількох запропонованих варіантів, враховуючи специфіку конкретних умов функціонування недержавної установи, її соціального, фінансового, технологічного, методичного, кадрового, правового потенціалу, професійної компетентності й досвіду керівників та підлеглих.

Таким чином, розглянуті соціальні технології, на нашу думку, є більш ефективними в управлінні організаційно-педагогічною діяльністю недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді. Їх системне застосування на практиці в умовах сучасної соціальної динаміки передбачає опору на нові наукові знання про соціальні процеси та дозволяє державі, суспільству, керівникам недержавних, громадських, благодійних та інших організацій і установ реально розв'язувати проблеми, з якими стикаються більш вразливі у соціальному відношенні категорії дітей та молоді. Отже завдання таких технологій полягає в тому, щоб сприяти не лише розв'язанню соціальних проблем зазначених категорій дітей та молоді, а й їх попередженню, враховуючи завдання та зміст державної соціальної політики.

Використані літературні джерела

1. *Вайнола Р. Х.* Технологізація соціально-педагогічної роботи: теорія та практика. Навчальний посібник [Текст] / За ред проф. С. О.Сисоєвої – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 134 с.
2. *Володченко Ж. М.* Менеджмент соціально-педагогічної роботи: навч. – метод. посіб. [Текст] / Ж. М. Володченко. – Н., 2013. – 166 с.
3. *Капська А. Й.* Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю [Текст] / А. Й. Капська. – К., 2001. – 220 с.
4. *Олійник В. В.* Деякі концептуальні ідеї методології управління освітою [Текст] / Віктор Васильович Олійник // Теорія та методика управління освітою : [Електронне наукове фахове видання] – Режим доступу до документа : <http://tme.umo.edu.ua/docs/4/10olimen.pdf> – 2010. – № 4.
5. Освітній менеджмент : навч. посіб. [Текст] / за ред. Л. І. Даниленко, Л. М. Карамушки. – К. : Шкіл. світ, 2003. – 400 с.
6. *Попович Г. М.* Соціальна робота в Україні і за кордоном. навч. посіб. [Текст] / Г. М. Попович. – Ужгород: УДУ, 2000. – 134 с.
7. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні реальний стан та перспективи реформування: [Текст] // Наук. ред. Л. Чорній. – К.: Центр громад. експертизи, 2009. – 103 с.
8. *Скідін О. Л.* Соціальні технології в управлінні закладами освіти; автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра соціол. наук 22.00.06. / О. Л. Скідін; Київ, нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – К., 2001. – 44 с.
9. Соціально-правовий захист дитинства. Навчально-методичний посібник [Текст] / за редакцією І. І. Смагіна, В. Ю. Арешонкова, Т. М. Смагіної. – Житомир : ОІППО, 2006. – 356 с.
10. Соціальні технології: світовий досвід та тенденції розвитку в Україні [Текст] / за ред. В. В. Барабаша. – Херсон, 2008. – 340 с.

Bibliography

1. *Vainola R. Kh.* Tekhnolohizatsiia sotsialno-pedahohichnoi roboty: teoriia ta praktyka. Navchalnyi posibnyk [Tekst] / Za red prof. S. O.Sysoievoi – K. : NPU imeni M. P. Drahomanova, 2008. – 134 s.
2. *Volodchenko Zh. M.* Menedzhment sotsialno-pedahohichnoi roboty: navch. – metod. posib. [Tekst] / Zh. M. Volodchenko. – N., 2013. – 166 s.
3. *Kapska A. Y.* Sotsialna robota: deiaki aspekty roboty z ditmy ta moloddiu [Tekst] / A. Y. Kapska. – K., 2001. – 220 s.
4. *Oliinyk V. V.* Deiaki kontseptualni idei metodolohii upravlinnia osvitoiu [Tekst] / Viktor Vasylovych Oliinyk // Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu : [Elektronne naukove fakhove vydannia] – Rezhym dostupu do dokumenta : <http://tme.umo.edu.ua/docs/4/10olimen.pdf> – 2010. – № 4.
5. *Osvitnii menedzhment : navch. posib. [Tekst] / za red. L. I. Danylenko, L. M. Karamushky. – K. : Shkil. svit, 2003. – 400 s.*
6. *Popovych H. M.* Sotsialna robota v Ukraini i za kordonom. navch. posib. [Tekst] / H. M. Popovych. – Uzhhorod: UDU, 2000. – 134 s.
7. *Systema sotsialnoho zakhystu ta sotsialnoho zabezpechennia v Ukraini realnyi stan ta perspektyvy reformuvannia: [Tekst] // Nauk. red. L. Chornii. – K.: Tsentr hromad. ekspertyzy, 2009. – 103 s.*
8. *Skidin O. L.* Sotsialni tekhnolohii v upravlinnia zakladamy osvity; avtoref. dys. na zdob. nauk. stup. d-ra sotsiol. nauk 22.00.06. / O. L. Skidin; Kyiv, nats. un-t im. T. H. Shevchenka. – K., 2001. – 44 s.
9. *Sotsialno-pravovyi zakhyst dytynstva. Navchalno-metodychnyi posibnyk [Tekst] / za redaktsiieiu I. I. Smahina, V. Yu. Areshonkova, T. M. Smahinoi. – Zhytomyr : OIPPO, 2006. – 356 s.*
10. *Sotsialni tekhnolohii: svitovi dosvid ta tendentsii rozvytku v Ukraini [Tekst] / za red. V. V. Barabasha. – Kherson, 2008. – 340 s.*